

Szotyori – Nagy Ágnes

HÁZASSÁGI AKADÁLYOK
A BIZÁNCI AKATOLIKUS EGYHÁZAK JOGRENDJÉBEN
ÉS ALKALMAZÁSUK A KATOLIKUS GYAKORLATBAN

TÉZISFÜZET

Témavezetők: Dr. Kuminetz Géza, Dr. Szabó István

Pázmány Péter Katolikus Egyetem
Kánonjogi Posztgraduális Intézet
Vallástudományi Doktori Iskola

Budapest
2009

Az Egyház jelen van tagjai életében a megkeresztelkedésüktől a halálig. A kánonjog minden életállapotban és életfázisban elkíséri a keresztényeket és szabályozza azt a módot, ahogyan részesülnek a jogokban és kötelezettségekben, amelyek a keresztségnél fogva megilletik az Egyház tagjait. A házasság állapot választásának joga a teremtés rendjében megillet minden embert, és semmiféle emberi törvény nem törölheti el ezt a jogot. Azonban e jog gyakorlását az isteni és természetjogon kívül szabályozhatja a tételes jog is, így az Egyház bizonyos körülmények fennállása esetén, vagy sajátos helyzetekben bizonyos személyek számára megtilthatja konkrét házasságok megkötését. Az akadályok a személyt jogképtelenné tevő törvények közé tartoznak, azaz a személyek bizonyos jogait korlátozzák, ezért nem lehet vélelmezni őket, hanem minden esetben az illetékes hatóság által rögzítve kell, hogy legyenek. A házasság a legrégebbi isteni jogú intézmény, amely a megváltás rendjében szentség rangjára emelve megjeleníti és megvalósítja a Krisztus és az Egyház közti szoros egységet, ezért az Egyház tanítása szerint az egyszer létrejött szentségi kötelék felbonthatatlan.

A közelmúltban kiadott *Dignitas connubii* kezdetű instrukció hét bevezető cikkelye közül hármat az Egyház házasságok feletti illetékessége problematikájának szentel. A DC 4. cikkelyében található rendelkezés értelmében, valahányszor az egyházi bírónak megkeresztelt nem katolikusok házasságának semmisségét kell vizsgálni, azt azon jog alapján kell tennie, amelyet a felek a házasságkötés idején követtek. A Katolikus Egyház, amikor az ökumenizmusról szóló zsinati határozat szellemében a nem katolikus házasságjogra történő utalás jogtechnikai eszközéhez folyamodott, fontos ökumenikus szempontoknak tett eleget. A DC 2-4. cikkelyeiben található rendelkezések ugyanakkor új feladatokat rónak a bíróságokra. Az ortodox egyházak joga ugyanis jelenleg még kodifikáció előtti állapotban van. Az 1930-as évektől ismeretesebb kezdeményezések az ortodox egyházon belül egy pánortodox szinódus összehívására, amelyhez a kodifikáció terve is társult, ám erre mindmáig nem került sor. A katolikus bíróságok azonban ügyeikkel nem várhatnak az egységes pánortodox szabályozás kialakításáig. A jegyesvizsgálatot végző lelképásztorok és az egyházi bíróságok dolgozói számára az új törvény következtében megnő annak szükségessége, hogy megismerjék a más egyházak és egyházi közösségek házassági akadályokra vonatkozó normáit. Ennek során azonban azzal kell szembesülniük, hogy például a bizánci kanonisztikában nincs hagyománya a házasságjog szisztematikus kifejtésének és a kevés rendelkezésre álló, ortodox szerzőtől származó, a házasságról szóló könyv a katolikus házasságjogi kézikönyvekhez szokott kánonjogászok számára nem minden esetben szolgál világos kánonjogi információkkal. Ehhez járul az a tény, amit a jeles kanonista, *John Meyendorff* az ortodox kánonjog mai

problémáiról szóló írásának elején megállapít: „Ha van olyan terület napjaink ortodox gondolkodásában, amelyről elmondható, hogy válságban van, a kánonjog bizonyosan ilyen.”.

Az egyházak és egyházi közösségek jogának megismerése nem csupán az elmélet, vagyis a kánonjog számára fontos, hanem vélhetően a lelkipásztorkodásban is gyakran, egyre gyakrabban találkoznak majd a klerikusok olyan esetekkel, amikor szükség lesz a nem katolikus félre vonatkozó jog figyelembe vételére. Az 1980-as években az Egyesült Államokban több kutatást is végeztek, amelynek során nem csak az a tendencia rajzolódott ki, hogy egyre több a 'felekezeti' házasság, hanem az is, hogy valamennyi vallási közösségre jellemző, hogy a fiatalabb népesség körében gyakoribbak a felekezeti házasságok, mint az idősebb populáció tagjai között.¹ A bennünket körülvevő világ változása, az egyes nemzetek és országok közeledése, a határok átjárhatósága, a kapcsolattartás lehetőségének erősödése, az egyes kultúrák elszigetelődésének oldódása erős hatással van a különböző vallási közösségek keveredésére is. Gondoljunk csak szűkebb környezetünkre, az Európai Unióhoz tartozó, egymástól gyökeresen eltérő kultúrájú és vallású népek kapcsolatának alakulására. Ezek a folyamatok óhatatlanul hatnak a közösségek keveredésére és magukkal hozzák a házassági szokások változását is, ami erős hatással lesz a különböző polgári és egyházi jogrendek törvényértelmezésére és alkalmazására. Arról van tehát szó, hogy a kommunikáció, a közlekedés és a mobilitás minőségi és mennyiségi változása intenzív globalizációs folyamatot indított el. Ennek következménye a társadalmak multikulturálissá válásának jelensége. A globalizált világban ahhoz, hogy egy társadalom stabil maradjon, alapvető feltétel, hogy a különféle kultúrák békés együttélése megvalósuljon. A stabilitásnak és a békés együttélésnek a garanciája pedig az, ha a társadalom teret enged a különféle kultúrák, felekezetek kapcsolatteremtésének, mégpedig nemcsak közösségi szinten, hanem az egyén, a családi szintjén is. Ez pedig olyan szentségjogi kérdéseket vet fel amelyek többek között a házasságot, valamint az ezen házasságból született gyermekek keresztelésének problematikáját érintik. A világszerte közösségi szinten tapasztalható társadalmi jelenségcsoport, a kialakuló új társadalmi helyzet visszahat a jog fejlődésére mind az egyházjog mind a lelkipásztorkodás szempontjából. Ugyanis az egyházak szolgálattevőit is új helyzetek elé állítja, egyrészt a saját egyházuk normarendszerén belül, másrészt a másik felekezettel együttműködve (vallások közti párbeszéd, ökumené) olyan megoldásokat kell találni, amelyek által elkerülhető, hogy az egyik jogrend szerint más legyen egy adott jogcselekmény érvényességének a megítélése, mint a másik szerint.

---

¹ Vö. HOGE, D.R., *Sociological Research on interfaith Marriage in America*, in *The Greek Orthodox Theological Review* 40 (1995) 299.köv.

Ez a dolgozat a bizánci jog rendelkezéseinek a megismeréséhez szeretne hozzájárulni, egyben a bizánci jog szellemének a megértéséhez szeretne szempontokat adni. Mindezt az ortodox egyházaknak a házassági akadályokkal kapcsolatos szabályozásának vizsgálatával, és alapvető kérdések tisztázásával szeretné tenni, egyszersmind a Katolikus Egyház tanítására reflektálva. Ennek érdekében az első fejezetben az ortodox egyházak rövid tipológiáját adjuk meg, és ezen belül elhelyezzük a bizánci ortodox egyházakat, amelyeknek házasságjogára ez a dolgozat koncentrálna. Ezt követően, a második fejezetben a 20. századi doktrinális változásokat ismertetjük, amelyek az ortodoxokra alkalmazandó jog kérdésében a *Dignitas connubii* előzményének tekinthetők. Ezután, a harmadik fejezetben a házassági akadályok forrásaira térünk ki. Ehhez először egy bizánci fogalom, a *συμφωνία* kapcsán a bizánci jog mélyen gyökerező és ma is jelenlévő sajátosságait foglaljuk össze, majd a hatályos ortodox házasságjog legfontosabb egyházi, világi és vegyes forrásait vesszük számba (kitérve az egyes források jellegére, jellemzőire, sajátosságaira és tekintélyére). Az ortodox egyházat évtizedek óta erősen foglalkoztatja a kánonok megváltoztathatóságának kérdése és a kodifikáció gondolata. Az eddig ismert részletek arra utalnak, hogy a házasságjog terén igen jelentős változások várhatók. Ezért erre a kérdésre is szükséges röviden kitérni. Ezt követően a negyedik fejezetben a házasság intézményének és a házassági akadályoknak az ismertetésével folytatjuk. Először a házasságra vonatkozó bizánci tanítást összegezzük, amelyet a házassági akadályok fogalmának és tipológiájának az ismertetése követ. Majd az akadály elhárításának sajátos bizánci eszközéről, az *oikonomiáról* lesz szó, amelynek kapcsán a katolikus joggyakorlat és jogalkalmazás számára jelentős problémákra is utalunk. Végül a dolgozat ötödik fejezetében néhány, az előfordulása gyakorisága szempontjából jelentősebb házassági akadály legfontosabb jellemzőit foglaljuk össze. Mivel a dolgozat nem egyetlen akadályra koncentrálna, hanem általában a bizánci házassági akadályok problematikájára összpontosít és a róla való bizánci tanítás és gondolkodás bemutatását tűzte ki célul, ezért kimerítő és teljes bemutatás egyik akadály esetében sem lehetséges ezen keretek között. Ehelyett bizonyos alapvető kérdések ismertetésén és a jövőben megoldásra váró problémák bemutatásán túl a dolgozat egyfajta metszetet, egyben panorámát kíván nyújtani.

A bizánci jog lényegét tekintve nem más, mint jogtörténet, így a házassági akadályok esetében is a történeti – kánoni módszer a fő vezérfonal. A jelenlegi bizánci norma leírásakor a tanításbeli fejlődés különböző fontos állomásait ragadjuk meg és fejtjük ki amennyire lehetséges, különös hangsúlyt helyezve a forrásokra. Mivel bizánci jogról van szó, a görög

terminológiát használtuk, hiszen a bizánci jogintézményeknek a párhuzamos latin terminológiával való leírása nem mindig alkalmazható, és nem minden esetben teljes a megfeleltethetőség. Ami a görög kifejezések és nevek írását illeti általában, Magyarországon még nincs egységes névhasználat.

A munkát az ortodox jog állapota és a jogtechnikai különbségek megnehezítik. A munka korlátját pedig nem csupán a források fellelhetőségében és a hozzáférésben mutatkozó nehézségek képezik. A rendelkezésre álló irodalom kora és jellege vonatkozásában számos technikai probléma adódhat. A szövegkritikai kiadások száma szerencsére egyre nő, de az ortodox szerzők gyakran nem ezekre az újabb (és megjegyezhetjük azt is, nem a Nyugaton elterjedt) kiadásokra hivatkoznak, ami több problémát is felvethet a hivatkozott helyek kapcsán. Továbbá a rendelkezésre álló irodalom jellege is más. Az elmúlt fél évszázad házasságról szóló ortodox könyvei kézbevételekor rögtön nyilvánvaló, hogy a katolikus manuálék szisztematikus, jogi jellegű tartalmát nem találjuk meg bennük. Természetesen ezek a megállapítások nem jelentik azt, hogy ne lennének kiváló tanulmányok a házasságjog egyes kérdéseivel kapcsolatban, de ezek nem alkotnak rendszert és nagy jellemzőjük az aránytalanság. Főként a lelkipásztori gyakorlat számára jelentős problematikákkal foglalkoznak, más, nem kevésbé jelentős kérdésekre viszont kisebb hangsúlyt fektetnek. Továbbá jellemző az is, hogy egyes autokefál egyházak joga azért is kevésbé megismerhető, mert külső fórumokon, nagy nyugati nyelveken nem, vagy csak ritkán publikálnak. Ami a szakirodalmat illeti, a keleti jog kiváló ismerője *Emil Herman* egy 1951. évi írásában a következőt állapította meg: „Meg kell mondanunk, hogy a bizánci házasságjog klasszikus traktátusa még ma is *Zhishman* 1864-ben megjelent munkája.” Ez a helyzet az azóta eltelt fél évszázadban sem sokat változott. Átfogó jellegű kézikönyv *Zhishman* nagyszabású munkája óta nem készült nyugati nyelven. Az újabb szakirodalom vonatkozási pontja is *Zhishman* (s hozzá kell tennünk, *Nikodim Milaš* munkájának házasságjogi része).²

Jelen dolgozat azon túl, hogy megpróbál egy összképet adni az akadályokról és a hozzá kapcsolódó kérdésekről, remélhetőleg az egyes fejezetekben található témák további kutatását is ösztönözni fogja, és egyben ezekhez jó kiindulási alapként szolgál majd.

---

² ZHISHMAN, J., *Das Eherecht der orientalischen Kirche*, Wien 1864. (Görög kiadása: Τὸ δίκαιον τοῦ γάμου τῆς ἀνατολικῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησίας, 1912-1913.) Az ortodox szerzők gyakran hivatkoznak ezen kívül *Khristodoulosz* munkájára (CHRISTODOULU, M., Τὰ κωλύματα τοῦ γάμου, Constantinople 1889.) Napjaink ismert görög kánonjogtörténésze *Konstantin Pitsakis* disszertációja is a (rokonság fogalmán belüli) házassági akadályokról szól, de a maga egészében nyugati nyelven még nem került sor a publikálására. (Τὸ κώλυμα γάμου λόγω συγγενείας ἐβδόμου βαθμοῦ ἐξ αἵματος στὸ βυζαντινὸ δίκαιο, (Θρακικὲς Νομικὲς Μελέτες 8) Athen 1985).

A Katolikus Egyházban a II. Vatikáni Zsinat hatására végbement doktrinális változás nem csekély jelentőségű: a keleti egyházak ekklezialitásának katolikus részről történő újraértékelése, fegyelmi rendjük elismerése és tényleges figyelembe vétele a katolikus egyházi jogi szabályozásban is érezhető módon fejt ki hatását. A *Dignitas connubii* instrukció 2. és 4. pontjai révén a *Codex Iuris Canonici*ben megszűnt a joghézag, ezáltal a legfőbb törvényhozó a latin eljárásjog számára is új normaként előírta, hogy amikor a Katolikus Egyház bíróságainak egy ortodox fél házassági ügyében kell ítéletet hoznia, mely törvényeket kell megtartania. A 20. század elejétől ismét megerősödő doktrinális bizonytalanság végére pontolt tett az új törvény. Azonban a *Dignitas connubii*-ben található rendelkezés egyben egy másik folyamat kezdőpontja is, mely a hatályos ortodox jog megismerésére irányul. Rosszul megismerni egy dolgot rosszabb, mint egyáltalán nem megismerni – tartja a mondás. Ez jelen helyzetben is igaz. Nem mindegy tehát, hogy az ortodox (házasság)jog megismerésének útján merre és milyen eszközöket használva indul el a katolikus kánonjogász.

A krisztushívőknek joguk van életállapotuk szabad megválasztására (CIC 219. kán.; CCEO 22. kán.). Emellett az ítélkezési gyakorlattal szemben a következetesség is alapvető elvárás. A Kódexek továbbá külön is kiemelték annak fontosságát, hogy a perek az igazságosság tiszteletben tartásával mielőbb befejezést nyerjenek (CIC 1453. kán.; CCEO 1111. kán.). A jelen helyzetben azonban ehhez szükséges volna az, hogy a bíróságok számára hozzáférhetővé váljon az egyes ortodox egyházak (olykor egymástól is meglehetősen eltérő) saját joga. Az ortodox egyházjog rendezetlensége (a még mindig hatályban lévő antik kánonok koordinációjának hiánya, vagy egy-egy házassági akadály vonatkozásában időközben bevezetett jogszokások értékelése) miatt a feladat igencsak időigényes. A joganyag pedig sokszor ellentmondó, ami jelentősen megnehezíti a bírók munkáját.

Az ortodoxiát semmiképpen nem lehet monolit és homogén valóságként felfogni. Bár krisztológiai tanítás szempontjából a bizánci egyházak kommunióban vannak egymással, azonban a közös bizánci gyökerek ellenére mára jelentős különbségek figyelhetők meg ezen egyházak között. Ugyanakkor közös kincsük az egyházfegyelmi rendelkezések, amelyek között kiemelekedő helyet foglalnak el a Trullósi Zsinat kánonjai. Emellett azonban az állam és az egyház közti bizánci viszony (συμφωνία) következtében a világi jog is hangsúlyos szerepet tölt be az ortodox egyházak jogrendjében, ami a házasságjog terén azt jelenti, hogy nem kizárólag az egyház illetékes - az ortodox egyházak tanítása szerint – a házasság felett (még két megkeresztelt egymás közti házassága esetén sem).

Az ortodox egyházban a kánonjog alapját nem egy rögzített kódex képezi, hanem régi szövegek gyűjteményei, amelyen belül a szent kánonok napjainkban is a legnagyobb

tekintéllyel bírnak. Ortodox házasságjogi kódex(ek) hiányában, amikor különböző nyelven írt forrásokból kell megismerni a házasságjogot, és amikor az egyes ortodox egyházak gyakorlatában jelentős eltérések, ellentmondások figyelhetők meg a hivatkozott szabály és a gyakorlat között, bizonyos, hogy a katolikus kánonjog feladata nem lesz egyszerű. A hatályos normák megismeréséhez egészen az ősegyház gyakorlatáig kell visszanyúlni. A szent kánonokban foglalt rendelkezések azonban nem érvényesülnek maradéktalanul. A Katolikus Egyház az akatolikus keleti egyházak hierarcháiról elismerte, hogy valódi joghatósági hatalommal kormányozzák Isten Egyházának rájuk bízott részét, és az ortodox egyházak jogrendjét törvényes jogrendnek (*ius legitimum*) ismerte el, tehát valódi és saját házasságjoguk van. Azonban ha végképp nem deríthető ki, hogy az adott ortodox egyházban mi a hatályos kánon, a katolikus bíróságnak azt kell megítélnie, hogy az isteni jog alapján érvényes-e a házasság. Valamennyi házasságot szabályoz az isteni jog, és a természetjog, amelynek az Egyház a letéteményese és értelmezője.³ Ezért ami bizonyos: a keleti akatolikusok vonatkozásában ezt bizonyosan alkalmazni kell rájuk, amikor a korábbi házasságnak a formájára vagy az esetleges akadályok fennállására irányul a vizsgálat.

Jelen dolgozat elsősorban a házasságra és a házassági akadályokra vonatkozó ortodox tanítás történeti – jogi vizsgálatát tűzte ki célul, amelynek során bebizonyosodott, hogy számos bizánci sajátosság befolyásolta e jogintézmények kialakulását és értelmezését. Bizonyos kérdésekben jól látszik, hogy jelentős eltérés tapasztalható a katolikus kánonjogtól. A keleti gondolkodásból fakadó sajátosságok az ortodox egyházak házassági akadályokkal kapcsolatos gyakorlatát is döntő módon meghatározzák. Az akadályok számának, tipológiájának a meghatározatlansága nyugati szemmel nézve jogtechnikai hiányosságokra utal a bizánci jog tekintetében. De ez sokkal inkább a keleti teológia és a keleti jog sajátosságainak tudható be, amely minden helyzetet egyedileg szemlél, a lelkipásztori praxis szempontjából közelít meg, amelyben a szoteriológiai szempontok különös hangsúllyal jelennek meg. Az akadály elhárításának eszköze (*oikonomia*) a latin felmentéstől eltérően egy teológiai megoldás, amelynek pontos leírásához, működése lényegének megragadásához a jog nyelve elégtelen.

Az elmúlt évszázad során az ortodox egyházakban úgy tűnik, hogy a házassági akadályok terjedelmének a középkorban végbement mind szélesebb körű kiterjesztésével ellentétes folyamat megy végbe, amely több esetben a Trullósi Zsinat megfelelő kánonjában (vagy

---

³ SUPREMO TRIBUNALE DELLA SEGNETURA APOSTOLICA, *Dichiarazione sulla giurisdizione della Chiesa riguardo al matrimonio celebrato tra due acattolici*, 28 giugno 1993 (Prot. N. 23805/92 V.T.) in *Ius Ecclesiae* 6 (1994) 366.

ritkábban valamely bizánci világi törvényben) található terjedelméhez való visszatérés, azaz a szűkülés irányába halad. Emellett a készülődő pánortodox zsinathoz kapcsolódó értesülések alapján is nyilvánvaló, hogy a házassági akadályok szabályozásában (különös tekintettel azok terjedelmére) komoly változások várhatók. Ám az is jól látható, hogy a változások szorgalmazói és a hagyomány változatlan megőrzésének támogatói között az erőviszonyok olyannyira kiegyensúlyozottak, hogy kétséges a zsinat és egy esetleges kodifikáció sikere, illetve egyre távolabbi a remény ezen tervek megvalósulását illetően.

Ahhoz, hogy a *Dignitas connubii* bevezető kánonjaiban található rendelkezések alkalmazhatóak legyenek, a katolikus bírók számára hozzáférhetővé kell tenni az akatolikusokra vonatkozó házasságjogot, ezek között az ortodox egyházak házasságjogát is. A Katolikus Egyház számára jelen helyzetben több járható út is kínálkozik. Egyfelől helyi szinten együttműködést kialakítva az ortodox egyházakkal, az adott vidéken használatban lévő házasságjogi normák összefoglalására sor kerülhet. Az ortodox egyházakban használatos jogszabályok esetenkénti átláthatatlansága, vagy éppen az értelmezésük terén olykor fellelhető jelentős eltérések, továbbá az *oikonomia* természetéből fakadó problémák miatt az egységes joggyakorlat és az igazságos döntések érdekében, ha szükséges, a Szentszék bíróságai mintáitéletek és elvi állásfoglalások, iránymutatások kiadásával nagy segítséget nyújthatnak az egyházmegyei és egyházmegyeközi bíróságok munkatársainak (akár egy-egy vidék speciális helyzetének a szem előtt tartásával, mint ahogyan a közelmúltban a román példa kapcsán tette a Szigatúra). A Szentszék bíróságai néhány kérdésben már állást foglaltak, s ez a folyamat vélhetően a jövőben is folytatódik majd, amely egy egységes joggyakorlat kialakítását segítheti. Emellett a Katolikus Egyház legfőbb szervei a kérdésnek a szentségkiszolgáltatással és hitélettel kapcsolatos vetületei miatt, azaz a lelkipásztori érintettségre hivatkozva szorgalmazhatnák hivatalos fórumokon diplomáciai jellegű egyeztetések tető alá hozását, akár a kánonjogászok szakmai szervezetei által nyújtott szakértői háttér támogatásával (gondolva itt például a Nemzetközi Keleti Kánonjogi Társaságra és a hasonló szervezetekre, amelyeknek egyaránt tagjai katolikus és ortodox kánonjogászok), s a szakmai egyeztető munka eredményeinek a felhasználásával. A keleti katolikus egyházak kiemelt szerepvállalásra történő buzdítása is fontos lehet. Ezen egyházak ugyanis közvetítő szerepet tölthetnének be, hiszen a bennük megőrzött hagyomány és lelkület egyfajta 'viszonyítási alap' lehetne a keleti akatolikusok számára a keleti spiritualitás és a nagyobb jogi struktúráltság közti viszony kialakításában. Végül elsősorban, de nem kizárólag azokon a területeken, amelyek érintettek a kérdésben, a lelkipásztori képzésben nagyobb hangsúlyt lehetne helyezni legalább a keleti akatolikus egyházak szentségi fegyelmi rendjének

sajátosságának a megismertetésére, valamint kurzusok, kutatások támogatásával ösztönözni ezen jogrend és fegyelem sajátosságainak az ismeretét.

Magyarország számára e kérdés aktuális és jelentős, ugyanis hosszú történelmi hagyományokkal jelenleg is öt ortodox joghatóság van jelen a területén. Magyarországtól keletebbre Európában nem volt és nincs olyan ország, amelynek lakossága katolikus többségű, nyugatabbra pedig olyan, amely ortodox többségű volna. Az ország geopolitikai helyzete, és a történelmi öröksége ezért speciális és egyedülálló, valamint az évszázados együttélésből fakadóan az itt élők érzékenysége is kifinomultabb a felmerülő kérdések részleteit illetően. Mindezek az adottságok és körülmények remélhetőleg arra ösztönzik majd a magyar kánonjogászokat, hogy a jövőben az egyes ortodox házassági akadályok analízisével, vagy összehasonlító jogi elemzésével hozzájáruljanak a kánonjog tudományának gazdagításához.

A DISSZERTÁCIÓ TÉMÁJÁVAL KAPCSOLATOS KONFERENCIAELŐADÁSOK ÉS PUBLIKÁCIÓK

Tanulmányok:

Attualità di Giorgio Vasilievich Florovsky (23 agosto 1893, Odessa – 11 agosto 1979, New York), in *Folia Theologica* 18 (2007) 245-260.

Házassági akadályok a Kopt Ortodox Egyház jogrendjében, különös tekintettel az 1955. évi kopt perszonális státútumra, in *Studia Wesprimiensia* 9 (2007) 113-127.

Az „oikonomia” a kánonjogban és a keleti kodifikációban, in *Athanasiana* 23 (2006) 63-78.

A trullósi 72-es kánon alkalmazása a mai katolikus bírászkodásban, in *Kánonjog* 8 (2006) 115-128.

Konferenciaelőadások:

La normativa riguardante i matrimoni interconfessionali nel diritto canonico vigente, in «Vie della ricerca del patrimonio greco-cattolico». Simposio internazionale in occasione del primo centenario della morte di Nikolaus Nilles SJ., 2007. november 23-24. Nyíregyháza

Attualità di Giorgio Vasilievich Florovsky, in «Scienza canonistica orientale. Giuristi e dottrine.», 2007. április 20-22. Ужгород - Nyíregyháza

A keleti és a latin jogrend viszonya a XII. Piusz-féle kodifikáció tükrében, in «Jogrendközi viszonyok a Katolikus Egyházban.» Kánonjogi tanulmányi nap.], 2006. február 16. Nyíregyháza